

Plačevanje po učinku v trgovini

Nagrajevanje je v trgovini eno izmed zelo pomembnih vprašanj. O možnostih, da bi se tudi v tej veji osebni dohodek zaposlenega oseba spravil v odvisnost ne samo od dohodka trgovinske organizacije, temveč tudi od količine prodanega blaga in od njenega poslovanja in delovnega učinka sploh, že precej dolgo razpravljamo. V trgovini res ni instrumentov, ki bi omogočili tako razdelitev in nagrajevanje v podjetju, kakor je uresničeno, denimo, v industriji. To vprašanje proučujemo že več let in imamo v tej smeri tudi dragocene izkušnje.

Ze l. 1955 je bilo na zadnjem kongresu sindikata trgovinskih delavcev sklenjeno, da se začne — kjerkoli je to mogoče — uvajati sistem plačevanja po učinku. Prvi poskus, da bi ta sklep uresničili, je bil napravljen v veleblagovnici »Gradski magazin« v Beogradu, kjer so pravilnik o plačevanju po učinku izdelali ob pomoči centralnega odbora sindikata trgovinskih delavcev in ga izvajajo od 1. septembra l. 1956. Ta način plačevanja so mesec dni kasneje začeli izvajati tudi v »Narodnem magazinu« na Reki, a od 1. januarja l. 1957 tudi v veleblagovnicah »Narodni magazin«, »Beograjski magazin« in »Crvena zvezda« v Beogradu.

Prednosti plačevanja po učinku

Kakor je bilo poudarjeno na nekem posvetovanju centralnega odbora sindikata trgovinskih, gostinskih in turističnih delavcev, smo se z uvajanjem tega načina plačevanja lotili, in to precej uspešno. Reševanja vprašanja, kako z nagrajevanjem doseči čim večjo individualno zainteresiranost za povečanje storilnosti. Ob tej priložnosti je bilo poudarjeno, da sta uvedba in izvajanje tega sistema, pokazali velike prednosti pri notranji razdelitvi plačnega sklada. Te prednosti se kažejo zlasti v: povečanju skupnega in posameznega prometa, večji storilnosti in višjih osebnih prejemkih, racionalnejšem uporabljajanju osnovnih in obratnih sredstev, večjem količniku obračanja in večji rentabilnosti, zmanjšanju stroškov trgovine v korist osebnih dohodkov in skladov za samostojno razpolaganje, večjem interesiranju za strokovno izpopolnjevanje, rednejšem nakupovanju, kulturnejši postrežbi, izbiri blaga, ki je vsklajena z željami kupcev, rednejšem plačevanju dobaviteljev, ažurnejšem delu knjigovodstva itd. Posebno poudarjajo, da je plačevanje po učinku pozitivno vplivalo na vsebino dela organov samoupravljanja, ki čedalje bolj pogosto analizirajo poslovanje, podrobno razpravljajo o vzrokih, ki so vplivali na neizpolnitev nalog, ali obdelujejo dejstva, ki so omogočila boljši poslovni uspeh itd.

V poročilu o izvajanju sistema plačevanja po učinku, ki je bilo podano na tem posvetovanju, so bile objavljene tudi nekatere številčne primerjave, iz katerih je razvidno, da je promet v tistih trgovinskih organizacijah, ki so ga sprejele, znatno večji kakor v tistih, ki ga ne izvajajo, s pripombo, da je promet v lanskem letu v primerjavi s predlanskim v celoti narasel. Prav tako se je povečal tudi mesečni promet na enega zaposlenega v korist tistih organizacij, ki plačujejo po učinku. To je razvidno tudi iz primerjav o gibanju vrednosti prometa na 1 plačni dinar. Gibanje vrednosti prometa na 1

plačni dinar je bilo v prvih šestih mesecih lanskega leta v primerjavi z enakim razdobjem l. 1956 v organizacijah, ki plačujejo po učinku, naslednje:

	1956	1957
»Gradski magazin«, Beograd	41,5	52
»Beogradski magazin«, Beograd	42,5	46
»Crvena zvezda«, Beograd	38,5	48
»Narodni magazin«, Beograd	42	42
»Narodni magazin«, Reka	39	44

V organizacijah, ki ne izvajajo sistema plačevanja po učinku je bilo gibanje milejše:

	1956	1957
»Narodni magazin«, Zagreb	41	47,5
»Narodni magazin«, Skoplje	41	41
»Narodni magazin«, Kragujevac	22	24,5
»Narodni magazin«, Zrenjanin	33,5	41,5
»Narodni magazin«, Osijek	36	35

V nekaterih blagovnicah, ki so uvedle plačevanje po učinku, je indeks osebnih prejemkov nižji od indeksa povečanja prometa na enega zaposlenega zato, ker so ti kolektivno odvajali večje zneske v sklad za samostojno razpolaganje.

Planiranje prometa in druge težave

Ker ima plačevanje po učinku še vedno poskusni značaj, ker še ni predpisov, ki bi ga urejali, naleti njegovo izvajanje v praksi na nekatere težave, do izraza pa prihajajo v planiranju in dinamiki plana, v pravilni razdelitvi zasluzka po prodajnih oddelkih in v nagrajevanju ljudi na delovnih mestih, kjer delovni čas objektivno ne more trajati osem ur. Kakor poudarjajo, je problem tudi v tem, da je nakup blaga vezan na povprečne zaloge. Ena izmed težav je tudi, kako obračunavati učinek — po količini ali vrednosti prodanega blaga. Če bi obračunavali po vrednosti v tekočih cenah, bi s tem še vedno ne bile odpravljene težnje po povišanju cen.

Od vseh teh vprašanj je posebno zani-

mivo planiranje prometa. To toliko bolj, ker plačevanje po učinku demantira mnenja, da v trgovini ni mogoče planirati. V sedanjem položaju so res še vedno težave v zvezi z izdelovanjem realnih planov. Pot pa je odprta, širše izvajanje plačevanja po učinku pa bi omogočilo, da bi te probleme lažje rešili. Prvi sklep omejenega posvetovanja pa je bil prav bolj široko in bolj smelo uvajanje tega načina plačevanja. Njegovo uspešno izvajanje v vsej veji trgovine bo odvisno ne samo od prizadevanj organov samoupravljanja in sindikalnih organizacij v podjetjih, temveč tudi od podpore in pomoči, ki jo bodo pri tem nudili zbornice in ljudski odbori. Seveda se računa tudi s tem, da bo sistem plačevanja po učinku v celoti reguliran z zakonskimi predpisi. B. S.

KOMUNA V STEVILKAH

Investicijske naložbe za komunalno graditev v republiških središčih¹

(v milijonih dinarjev)

	1955	%	1956	%	do 30. IX. 1957	
Mestni promet	1.833,3	44,2	2.254,6	40,5	1.636,6	33,2
Lokalno razdelilno električno omrežje	785,6	18,9	1.179,3	21,1	1.092,7	22,1
Drugo ²	1.546,3	36,9	2.145,8	38,4	2.266,1	34,7
Skupaj	4.166,2		5.573,7		4.936,8	

Od skupnih investicij v ožjo komunalno graditev odpade v republiških središčih največji odstotek na mestni promet. To je tudi razumljivo, ker terja ta problem glede na stanje in veliko povečanje mestnega prebivalstva v povojnih letih naglo reševanje. Podobno pripombo je mogoče navesti tudi za lokalno razdelilno električno omrežje, kjer so investicije v primerjavi z drugimi komunalnimi potrebami sorazmerno visoke. Za temi službami se po višini vloženih sredstev uvrstijo ureditev javnih vodovodov, v katere je bilo po rezultatih ankete l. 1955 vloženo 867 milijonov, naslednje leto 1.109, a v prvih devetih mesecih lanskega leta 930,9 milijona din, ter ureditev ulic in trgov, kjer se investicije gibljejo od 363,2 milijona (v l. 1955) do 611 milijonov samo v prvih devetih mesecih lanskega leta. Najmanj je bilo investirano v topla in hladna kopališča, zatem za potrebe javne snage, proizvodnje plina itd. To seveda ne pomeni, da je število in stanje teh objektov zadovoljivo.

Iz tabele je razvidno, da so investicije za komunalne potrebe stalno naraščale: v primerjavi z l. 1955 so se predlanskim povečale za 1.415,5 milijona, medtem ko so v prvih devetih mesecih lanskega leta znašale skoraj toliko, kolikor v vsem l. 1956. Na povečanje sredstev je delno vplivalo tudi to, da so v mestnem prometu, vodovodu, električni energiji in nekaterih drugih službah prešli k ekonomskim cenam, s čimer so bile finančne možnosti ugodnejše. Za povečanje virov za financiranje komunalne graditve pa je mnogo bolj pomemben sprejem predpisov o oblikovanju komunalnih skladov iz skladov za kreditiranje stanovanjske graditve, s čimer so mesta dobila sredstva, ki omogočajo bolj normalno graditev kakor prejšnja leta.

¹ Po anketi Stalne konference mest, ki je bila v oktobru l. 1957 izvedena v 48 mestih.

² S to rubriko so obseženi ulice in trgi, parki, javni vodovod in drugi objekti za preskrbo z vodo, javna kanalizacija in služba, ki skrbi za snago, javna kopališča ter proizvodnja plina.